

Õiguskantsler

Teie 15.04.2021 nr

Meie 04.05.2021 nr 6-1/210854/2103114

Kohustus esitada trahviteate vaidlustamisel tegeliku liiklusrikkuja andmed

Austatud avaldaja

Palusite õiguskantsleril kontrollida, kas [väärteomenetluse seadustiku](#) § 54⁵ lõige 3 vastab põhiseadusele. Leidsite, et selles sättes kehtestatud kohustus edastada trahviteate vaidlustamise korral menetlejale mootorsõidukit tegelikult kasutanud inimese andmed võib olla vastuolus põhiseadusega ja süütuse presumptsiooni põhimõttega.

Rõhutasite, et rikkumise ajal sõidukit kasutanud inimene ei pruugi esitada vabatahtlikult enda andmeid sõiduki eest vastutajale. Ka ei saa sõiduki eest vastutaja tagada, et sõidukit kasutanud inimese esitatud andmed on õiged. Seetõttu võib juhtuda, et hoiatustrahv määratakse inimesele, kes rikkumist toime ei pannud: näiteks sõiduki omanikule või vastutavale kasutajale.

Leian, et väärteomenetluse seadustiku (VTMS) § 54⁵ lõikest 3 järelduv ja trahviteate vaidlustamisega kaasnev kohustus edastada menetlejale sõidukit tegelikult kasutanud inimese andmed ei ole vastuolus põhiseadusega ega süütuse presumptsiooni põhimõttega.

Süütuse presumptsiooni põhimõte on sätestatud [põhiseaduse](#) (PS) § 22 lõigetes 1 ja 2. Lõike 2 kohaselt ei pea inimene kriminaalmenetluses enda süütust tõendama. Põhiseaduses kriminaalmenetluse kohta kehtestatud põhimõtted laienevad ka väärteomenetlusele (vt RKKKo, nr [3-1-1-71-07](#), p 10). Seetõttu on kirjalikus hoiatamismenetluses võimalik ka põhiseaduse §-s 22 sätestatud süütuse presumptsiooni riive.

Kui sõiduki eest vastutav inimene vaidlustab trahviteate selle tõttu, et rikkumise toimepanemise ajal kasutas mootorsõidukit teine inimene, peab ta kaebuses esitama selle inimese ees- ja perekonnanime ning elukoha aadressi, juhiloa numbri ning sünniaja või isikukoodi (VTMS § 54⁵ lg 3). Liiklusrikkuja andmete esitamise kohustusega riivatakse inimese õigust süüteomenetluses oma süütust mitte tõendada (PS § 22 lg 2), sest määratud hoiatustrahvi vaidlustamisel peab tõendamiskoormist osaliselt kandma (rikkumise ajal sõidukit kasutanud inimese tuvastamisel) sõiduki omanik või vastutav kasutaja.

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

Põhiseaduse § 22 lõikes 2 sätestatud inimese õigus süüteo menetluses oma süütust mitte tõendada ei ole absoluutne. Ka Euroopa Inimõiguste Kohus (EIK) on leidnud, et riigisisene õigus võib sisaldada mõistlikus ulatuses õiguslikke ja faktilisi, mis panevad mõnel juhul tõendamiskoormise süüdistatavale ning seda saab käsitada süütuse presumptsiooni lubatud piiranguna.¹ Tõendamiskoormise ümberpööramist süüteo menetluses on mõningal määral aktsepteerinud ka Riigikohus (vt RKKKo, nr [3-1-1-9-00](#), p 4.2).

Niisiis, süütuse presumptsiooni riivet saab õigustada nii teiste põhiõiguste kui ka põhiseaduslike väärtustega (vt RKÜKo, nr [3-4-1-19-07](#), p 23). Piirates selliselt sõiduki omaniku või vastutava kasutaja õigust oma süütust mitte tõendada, lähtus Riigikogu eesmärgist kaitsta teiste inimeste elu ja tervist (PS § 16; § 28 lg 1).² Leian, et see eesmärk on legitiimne ning riive on proportsionaalne. Mootorsõiduki kasutamisega kaasnevad ohud ning sõiduki omanikule kehtestatud kohustustega kaitstavad õigushüved (kolmandate isikute elu ja tervis) on olulised. Nende hüvede kaitsega saab õigustada nii omaniku avarat hoolsuskohustust kui ka hoiatustrahvi vaidlustamisel tõendamiskoormise osalist ümberpööramist.

Mootorsõiduk on oma olemuselt suurema ohu allikas. Selle tõttu kaasneb suurem risk, et sõiduki kasutamise ajal põhjustatakse eeskätt kaasliiklejatele kahju sageli või suures ulatuses (vt RKTCo, nr [3-2-1-7-13](#), p 20). See oht tekib sõiduki käitamisel alati ka siis, kui sõiduki kasutaja on sama hoolas, nagu seda eeldatakse asjatundjalt.

[Liiklusseaduse](#) (LS) kohaselt peab iga liikleja, liikluse korraldaja ja muu inimene järgima liiklusalaste õigusaktide nõudeid ning olema liikluses hoolikas (LS § 14 lg 2). Liiklust (sh kaasliiklejaid) ohustada ei ole lubatud (LS § 2 p-d 27 ja 28 ning § 14 lg 7). Niisiis sätestab seadus liikluses osalejate üldise hoolsuskohustuse kaasliiklejate suhtes. See tähendab, et sõiduki omanik või vastutav kasutaja peab tagama oma sõiduki õige kasutamise ning küsima sõiduki kasutajalt järgmised andmed: ees- ja perekonnanimi, elukoha aadress, sünniaeg või isikukood ning juhiloa number. Need andmed peab omanik säilitama nii mootorsõiduki kasutamise ajal kui ka pärast seda kuue kuu jooksul. Liiklusjärelvalve teostaja või kohtu nõudmisel peab omanik need andmed ka esitama (LS § 72 lg 1 ja lg 2 p-d 1–4).

Liiklusseaduse mõistes vastutab mootorsõiduki eest eelkõige selle omanik või vastutav kasutaja. Teda tuleb mõjutada oma sõidukil silma peal hoidma ning võimaluse piires sellega toimepandavaid rikkumisi vältima.³ Just omaniku ja vastutava kasutaja kohustus on jälgida, kellel ta oma sõidukiga sõita lubab ning kuidas seda sõidukit kasutatakse. Seetõttu peavad omanikul olema ka mootorsõiduki kasutaja andmed (vt HMKm, nr [4-11-4593](#), lk 4–5).

Sellela, et on kehtestatud kohustus koguda ja säilitada (ning vajadusel esitada) sõiduki kasutaja andmeid, tagatakse, et sõiduki omanik ja vastutav kasutaja on oma sõidukit teisele inimesele kasutada andes eriti hoolsad. Teadmine, et hilisema trahviteate vaidlustamine VTMS § 54⁵ lõike 3 alusel sõltub kogutud andmete säilimisest ja esitamisest, kindlustab selle, et sõiduki omanik nõutavaid andmeid ka päriselt kogub (mh veendub ka selles, et sõiduki kasutajal on juhiluba ning et väidetav juhiloa number vastab juhiloal märgitud numbrile). Nii vähendatakse ka riski, et sõiduk satub inimese kätte, keda ei ole sõidukijuhina liiklema lubatud. Selle eesmärk

¹ Vt EIKo nr 41087/98, [Phillips vs. Ühendkuningriik](#), p-d 40 ja 45; EIKo nr 15809/02 ja 25624/02, [O'Halloran ja Francis vs. Ühendkuningriik](#), p-d 53 ja 57.

² Vt [liiklusseaduse ja karistusseadustiku ning nendega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskirja](#) lk 31.

³ Samas, lk 24.

on, et sõiduki omanik ei annaks oma sõidukit inimesele, kelle usaldusväärsuses või kelle poolt edastatavate andmete õigsuses ta kahtleb.

Kui leiate, et vääртеomenetluse seadustikku tuleks muuta, võite teha selle kohta ettepaneku Riigikogule või Justiitsministeeriumile [märgukirjale ja selgitustaotlusele vastamise ning kollektiivse pöördumise esitamise seaduses](#) sätestatud korras.

Täna Teid pöördumise eest. Loodan, et neist selgitustest on abi.

Austusega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Arno Tuisk 693 84 19
arno.tuisk@oiguskantsler.ee